

modernization of special psychologists' professional training in higher educational institutions are tracked.

So, the present-day state of specialized psychologists' professional training is explored. The practical aspects of its improving are analyzed. Various methods of scientific research within the framework of the indicated research problem are considered. On the basis of the analysis, the content of psychologists' professional training in the field of special education is clarified and the components of the readiness structure of the future competitive specialist-psychologist (in the aspect of innovative activity) prepared for work in modern market conditions are determined.

Keywords: psychologist in the field of special education, professional training, professional training systems, professional training system's component.

Стаття надійшла до редакції 10.01.2018 р.

Статтю прийнято до друку 20.01.2018 р.

Рецензент: д.п.н., проф. Шеремет М.К.

УДК 376-056.36:159.943.7

Товкес Ю.В.

ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ З АУТИЗМОМ

В статті освітлюються зарубіжні тенденції в дослідженні аутизму, його симптомів та основні напрями корекційної роботи, що спрямовані на налагодження повноцінного розвитку аутичних дітей в різних сферах її активності. Провівши експеримент для визначення основних перепон на шляху дитини до гармонійного розвитку та визначення причин особливостей мовлення, що властиві дітям з аутизмом, було визначено основні етапи корекційного впливу для подолання цих труднощів.

Американське об'єднання по аутизму визначає аутизм, як тяжке порушення розвитку, що проявляється в перші три роки життя дитини і залишається на все життя. Воно порушує нормальний розвиток мозку в областях, які контролюють вербальну і невербальну комунікацію, соціальний контакт, розвиток сенсорики. Раттер М. підтверджує, що аутизм проявляється в перші 30 місяців життя, проявляється в стереотипності поведінки та небажанні змінювати щось в щоденній рутині, а також наголошує на тому, що порушення мовленнєвого та соціального розвитку не співвідноситься з рівнем інтелекту. [2] Сучасні спостереження науковців розділяють дітей з аутизмом відповідно до їх інтелектуальних можливостей та закономірності прояву порушень в комунікативному розвитку, стереотипності в поведінці.

На основі результатів проведеного констатувального експерименту ми виділили основні та спільні для більшості дітей з аутизмом показники, які впливають на розвиток мовлення, яке є специфічним саме цій нозології порушень. Виділені показники свідчать про те, що для успішного подолання мовленнєвих порушень у дітей з аутизмом, роботу потрібно проводити за трьома напрямками: накопичення сенсорного досвіду, розвиток емоційно-вольової сфери та формування комунікативної діяльності, що в своєму комплексі допоможе подолати чи навіть уникнути недоліків когнітивних процесів, соціальної інтеграції, мовлення.

Ключові слова: порушення мовлення у дітей з аутизмом, показники, що впливають на розвиток мовлення по аутистичному типу, стратегія комплексного підходу в корекційній роботі.

Спостереження вітчизняних та зарубіжних вчених (О.Б.Богдашина, К.С.Лебединська, С.С.Морозова, В.В. Тарасун, Д.І.Шульженко, М.К.Шеремет, С.Ю.Конопляста та ін.) за дітьми з аутизмом свідчать про те, що ці діти досягають різних рівнів інтелектуального і мовленнєвого розвитку. Деякі діти з аутизмом добре володіють мовленням, опановують читання, письмо, легко справляються з математичними завданнями, інші володіють більш скромними мовленнєвими вміннями та з утрудненнями засвоюють навчальні дисципліни, але все ж діти обох категорій лишаються негнучкими при встановленні контакту з оточуючими. У спектрі аутистичних порушень зустрічаються також і такі діти, які характеризуються глибокою замкнутістю, відсутністю мовлення, обмеженістю ситуацій взаємодії з оточуючим світом, а поведінка характеризується стереотипністю. [7] Перераховані вище особливості, що властиві для цієї категорії дітей, пояснюють затруднення науковців у визначенні причин появи аутизму і визначенні єдиної стратегії допомоги та корекції. Мало того, все ще лишаються труднощі при диференційній діагностиці аутизму від подібних порушень (розумова відсталість, дитяча шизофренія і т.п), а жодна з відомих вітчизняних класифікацій мовленнєвих порушень не описує, особливостей мовленнєвого розвитку при аутизмі, які є дуже специфічними і не підлягають під жодну з виділених форм.

Звернувшись до зарубіжних класифікацій мовленнєвих порушень - знаходимо у них виділені в окрему категорію форми, що властиві дітям з аутизмом, так I.Rapin, D.Allen на основі синдромологічного підходу розробили **Лінгвістичну класифікацію мовленнєвого недорозвитку:** 1) Фонологічно-синтаксичий синдром з оральною апраксією чи без; 2) Тяжкий експресивний синдром із збереженням

розумінням мовлення; 3) Вербальна слухова агнозія; 4) Аутистичний синдром з мутизмом; 5) Аутистичний синдром з ехолалією; 6) Синдром семантико-прагматичних порушень. При аутизмі зустрічаються три форми мовленнєвого недорозвитку, що визначені у цій класифікації: аутистичний синдром з мутизмом і аутистичний синдром з ехолалією, які спостерігаються у аутичних дітей з помірною та легкою розумовою відсталістю; синдром семантико – прагматичних порушень при легкому аутизмі. [5]

В роботах Ч. Ньюкітсьєна та його колег зустрічаємо ще одну **Класифікація розладів розвитку мовлення і набутих порушень мовлення у дітей**, в якій виділяються експресивні та змішані експресивно-рецептивні розлади (зустрічаються як специфічне порушення чи в структурі ЗПР), порушення імпресивного мовлення, атипові синдроми (найчастіше пов'язані з порушеннями імпресивного мовлення і зустрічаються при аутизмі), розлади мовлення (а не мовних функцій) :

А) Варіанти дисфазії розвитку (фонологічні розлади)

1. Експресивна дисфазія;
2. Тяжкий експресивний синдром;
3. Змішані експресивно-імпресивні розлади.

Б) Імпресивні розлади

4. Слухова вербальна агнозія;
5. Коркова глухота;
6. Загальна затримка мовлення
7. Аутистична ехолалія;
8. Глибока туговухість.

В) Семантико-прагматичні розлади використання мовлення:

9. Ехолалійне аутистичне мовлення.
- Г) Розлади розвитку мовленнєвої артикуляції:
10. Дефіцит фонологічного програмування, мовленнєва диспраксія;
11. Порушення звуковимови внаслідок дисфонемії;
12. Мовленнєва диспраксія, як частина орально-моторної диспраксії;
13. Бульбарна, псевдобульбарна, мозочкова дизартрія;
14. Мовленнєві порушення обумовлені механічними причинами.

Д) Порушення плавності мовлення: заїкання.

Е) Селективний мутизм.

Є) Збіднення мовлення внаслідок тяжкої депривації.

Ж) Набуті розлади мовлення:

15. Дитяча афазія;
16. Синдром Ландау-Клеффнера
17. Мало вивчені форми регресу усного мовлення неясного генезу.

Перераховані вище класифікації виділяють види мовленнєвих порушень, що спостерігаються і при аутизмі, такі як імпресивні розлади у формі аутистичних ехолалій, семантико-прагматичні розлади у використанні мовлення, мутизм. Діти з семантико – прагматичним синдромом мають розгорнуте мовлення, звуковимову відповідну віку, але це мовлення не відповідає діалогічним правилам, спостерігаються труднощі у розумінні мовлення (буквальне розуміння мовлення співрозмовника у межах свого попереднього досвіду, не розуміння емоційного змісту розмови).

Приведені вище класифікації описують мовленнєві порушення при аутизмі лише аналізуючи продукт мовлення (чи його відсутність), але не характеризується в повній мірі процес породження цього продукту – комунікативна діяльність. Окрім ехолалій, стереотипного мовлення (мовленнєві аутоstimуляції) у дітей з аутизмом, на перший план виступає саме порушення комунікативної діяльності. Зарубіжні науковці зазначають, що змішані експресивно-імпресивні та імпресивні порушення мовлення спостерігаються при низькофункціональному аутизмі з розумовою відсталістю, а при високофункціональному аутизмі – семантико-прагматичні порушення. [5]

Діти з розумовою відсталістю при аутизмі не встановлюють комунікативний погляд та комунікативний контакт навіть на тілесному рівні, мовлення практично відсутнє, стереотипність

поведінки, відсутність символічної гри. Діти з легкою розумовою відсталістю (каннерівський тип) так само проявляють порушення комунікативної поведінки, у мовленні велика кількість ехолалій, стереотипність в грі і взаємодії з оточуючим світом. При високофункціональному аутизмі (синдром Аспергера) спостерігаються комунікативні проблеми на рівні мови тіла, спільної уваги, стереотипність мовлення та недостатність його лексико-семантичного компоненту, обмеженість гри.

На основі результатів проведеного констатувального експерименту, метою якого було виділити показники в розвитку дитини, які є основою для формування мовлення по аутистичному типу, визначено 50 показників, які можна розділили на три категорії: когнітивна, соціальна, мовленнєва. Показники, що характеризують когнітивну сферу розвитку психіки дитини при аутизмі: 1) зниження пізнавальної активності, 2) відсутність наслідування, 3) відмова від занять та спільної діяльності, 4) убогість фантазування і уяви, 5) порушення мислення, 6) відсутність навчальних навичок, 7) порушення вербального інтелекту, 8) монотонна активність, 9) низький запас понять, 10) парціальне інтелектуальне прискорення, 11) порушення процесу сприймання, 12) інтерес до окремих деталей, 13) ауто стимуляції, 14) застрягання на певних діях, 15) порушення становлення свідомого Я, 16) недостатність психічного напруження, 17) гіперзбудження, 18) гіпозбудження, 19) стереотипні патерни поведінки. Соціальну сферу в розвитку психіки аутичної дитини можна охарактеризувати такими показниками: 1) порушення соціальної інтеграції, 2) порушення поведінки, 3) відсутність візуального контакту, 4) відсутність спільної уваги, 5) ігнорування контактів з дітьми, 6) негативістична реакція на взаємодію, 7) усамітнена і примітивна гра, 8) тенденції до ізоляції, 9) перевага особистої аутистичної діяльності, 10) вибух емоцій, збудженість та 11) залежність поведінки від випадкових зовнішніх подразників, 12) байдужість до дитячих розваг, 13) проблеми із встановленням емоційного контакту, 14) затримка в розвитку соціальних стосунків, 15) відсутність сюжетних ігор чи 16) одноманітний сюжет ігор, 17) підвищена тривожність. В мовленнєвій сфері розвитку: 1) порушення комунікації та комунікативної функції мовлення, 2) велика кількість мовленнєвих штампів, 3) часті явища диспраксії, 4) ауто діалоги, 5) труднощі з відповідями на питання, 6) використання у мовленні уривків з почутого, 7) порушення експресивного мовлення, 8) порушення імпресивного мовлення, 9) труднощі з відтворенням артикуляційних рухів, 10) відсутність адекватної реакції на словесне звернення, 11) проблеми з виконанням доручень, 12) відсутність бажання поділитися враженнями, 13) невміння самостійно і соціально прийнятно розпочинати розмову, 14) невміння самостійно задавати питання, 15) велика кількість ехолалій.

Проаналізувавши отримані результати можна зробити висновок, що ці основні 50 показників проявляються в розвитку дитини внаслідок порушень у процесі переробки сенсорної інформації та накопиченні спотвореного сенсорного досвіду, порушень емоційно-вольового розвитку (мотивів, емоцій, почуттів, які керують поведінкою дитини), порушень у формуванні комунікативної діяльності. Рушійною силою комунікативної діяльності – є мотив вивчення навколишнього сенсорного світу і себе, який стимулює дитину до взаємодії з дорослими, а пізніше з однолітками. У дітей з аутизмом спостерігаються труднощі на всіх етапах цього ланцюжка.

Дослідження багатьох вчених підтверджують, що основою вміння спілкуватися, мислити та зав'язувати відносини - є сформованість комунікативної функції мовлення, спільна увага, розуміння почуттів іншої людини, розшифрування соціальних та емоційних сигналів, вміння робити умовиводи (П.К. Анохін, В.В. Ковальов та ін.). Зв'язки між цими функціями забезпечуються емоціями. Якщо такі зв'язки не сформуються у ранньому віці, то це може призвести до різних наслідків, таких як: проблеми з осмисленим використанням слів та цілеспрямованим здійсненням дій, формуванням відповідних до віку зв'язків між різними областями центральної нервової системи.

В залежності від ступеню прояву порушень у соціальній взаємодії, Л.Вінг розділяє дітей з аутизмом на чотири групи: відчужена група – не ініціює контактів та не реагує на соціальну взаємодію; пасивна група – не ініціює, але відповідає на соціальну взаємодію; активна група – ініціює односторонню взаємодію; стилізована група - ініціює і підтримує контакт, але він досить формальний і обмежений. [2] Донна Вільямс у своїх роботах розділяє форми аутизму за причинами, що його викликають: проблеми контролю (не контрольованість своїх дій, одержимість чим-небудь, відчуття сильного занепокоєння, страху); проблеми толерантності (сенсорна гіперсензитивність, емоційна

гіперсензитивність); проблеми зв'язку (проблеми уваги, проблеми сприймання, проблеми інтеграції систем, проблеми інтеграції лівої- правої півкулі).

Становлення психічного розвитку проходить у перші роки життя дитини завдяки взаємодії з дорослими, які оточують її. Емоційна взаємодія виникає в умовах спільного вирішення проблем, при взаємному обміні емоційними сигналами і жестами, функціональному використанні понять. У дітей із аутистичним спектром порушень на цьому фоні спостерігається значна кількість проявів стереотипії в поведінці, затримка у психічному та мовленнєвому розвитку.

На основі проведеного констатувального експерименту було виявлено такі особливості у розвитку аутичної дитини, що впливають на формування вербальної поведінки та словесних понять у цієї категорії дітей: відсутність наслідування, відмова від спільної діяльності, надання переваги монотонній активності, переважання інтересу до окремих деталей предмету, порушення процесу сприймання нової інформації, відсутність спільної уваги та візуального контакту, усамітнена примітивна гра, залежність поведінки від випадкових зовнішніх подразників, відсутність ініціативи у взаємодії та спілкуванні. Для того, щоб дитина успішно засвоювала вербальну та сенсорну інформацію, розвивалася інтелектуально та емоційно, накопичувала новий досвід у взаємодії з оточуючим світом та адекватно використовувала отриманий раніше, формувалися нові словесні поняття та комунікативна функція мовлення, необхідно пройти всі попередні стадії розвитку двосторонньої взаємодії між дитиною і дорослим.

Корекційну роботу з аутичною дитиною слід розпочати з виявлення її афективних стимулів і вподобань та встановлення контролю над ними; встановлення контролю над поведінкою дитини, адже особливості поведінки дітей з аутизмом сформовані протягом тривалого часу взаємодії дитини у сім'ї і є засобом комунікації; відпрацювання реакції дитини на своє ім'я та інструкції; проявляти ініціативу у спілкуванні, що вимагає активної співпраці педагога з батьками дитини.

Метою наступного етапу є відпрацювання навички наслідування. Навичка наслідування є основою для формування всіх найважливіших навичок та умінь дитини на етапі активного розвитку (формування уявлень про предмети та їх призначення; розвиток загальної, дрібної та артикуляційної моторики; розвиток мовлення, гри та соціальних навичок; виконання дій за зразком; моделювання власних дій). Формування навички наслідування розділяється на такі етапи: імітування дій з предметами; імітування дій загальної моторики; імітування дій дрібної моторики; імітування дій, що складаються з двох чи трьох компонентів; імітування дій зображених на малюнках чи відео; імітування дій артикуляційної моторики.

Паралельним напрямом корекційної роботи є формування навички співвіднесення, що розвиває у дитини увагу до деталей, символічних уявлень, аналізу і синтезу, розвиток самостійності, є основою для подальшого розрізнення назв і найменувань та формування понять. Цей напрям роботи розділяється на такі етапи: співвіднесення ідентичних предметів; співвіднесення ідентичних малюнків (де зображені предмети чи живі істоти, а далі із зображенням дій); співвіднесення предметів з їх зображенням; співвіднесення не ідентичних предметів; неідентичних зображень; співвіднесення предметів з малюнками, які є не ідентичними; асоціативне співвіднесення.

Виконання інструкцій дорослого є дуже важливою навичкою для дитини, що розвиває увагу та пам'ять, вміння орієнтуватися у ситуації, розуміння зверненого мовлення, вдосконалення навичок співпраці. Робота логопеда, в цьому напрямку роботи, розділяється на такі етапи: виконання інструкцій, що передбачають маніпуляції з предметами; виконання інструкцій-дій, що зображені на малюнках; виконання усних однокладових інструкцій за столом, в межах кімнати; в межах квартири чи школи; двоскладові та трискладові інструкції.

Тільки після того, як логопед зміг налагодити співпрацю з дитиною і дитина зацікавлена у цій співпраці, коли дитина зосереджує увагу на інструкціях дорослого, добре імітує дії загальної, дрібної моторики – ми можемо починати роботу над артикуляційною та вербальною імітацією. Вербальна імітація є найважливішою навичкою для появи власного активного мовлення, збільшення частоти та різноманіття вокалізацій, зменшення проявів ехолоалії. Робота над розвитком вербальної імітації розділяється на такі етапи: акцентування уваги на вокалізаціях (в момент, коли дитина активно вокалізує, логопед стимулює імітування після демонстрації цих звуків логопедом); імітація дій

артикуляційним апаратом; прив'язування нових та які вже добре виходять звуків до візуального образу (букв, зображень тварин чи предметів); імітація слів з візуальною підтримкою; імітування слів і фраз без візуальної підтримки; імітація модуляцій голосу; імітація різних модуляцій голосу в словах і фразах.

На наступному етапі логопед ставить мету сформувати у дитини навичку ведення розмови, що містить в собі уміння вітатися і прощатися, звертатися із проханнями з допомогою мовлення, оперувати найменуваннями предметів та явищ в навколишньому середовищі, задавати та відповідати на питання. Від успішності проходження цього етапу залежить наскільки дитина може засвоїти соціальні норми та безболісно налагодити соціальну взаємодію в дитячому колективі, адже головною метою є інтеграція дитини, як повноцінної особистості, в соціальне життя.

Використана література:

1. **Баенская Е.Р.** Особенности раннего аффективногоразвития аутичного ребенка в возрасте от 0 до 1,5 лет / Е.Р.Баенская // Дефектология. – 1995. - №5. – С.11-14.
2. **Богдашина О.** Расстройства аутистического спектра: введение в проблему аутизма: учебное пособие / отв. за вып. Е.А.Черенева – Красноярск, 2012.- 248с.
3. **Выготский Л.С.** Психология развития ребенка. – М.: Изд-во Смысл, Изд-во Эксмо, 2006. – 512с.
4. **Мери Линч Барбера.** Детский аутизм и вербально-поведенческий поход / Мери Линч Барбера, Треиси Расмуссен; пер.с англ. Д.Г.Сергеева. – Екатеринбург: Рама Паблишинг, 2014.- 304 с.
5. **Ньокиктьен Ч.** Детская поведенческая неврология. В двух томах. Том 2 / пер. с англ. Д.В. Ермолаев, Н.Н. Заваденко, М.А. Островская; под ред. Н.Н. Заваденко. – М.: Теревинф, 2010. – 336с.
6. **Тарасун В.В.** Ранне прогнозування та запобігання труднощам у навчанні, як умова інтеграції дитини з особливими потребами / В.В. Тарасун // Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство: науково-методичний збірник / ред.кол. Н.Софій, І.Єрмакова та ін. – Л.: Контекст, 2000. – С.54-55.
7. **Шульженко Д.І.** Освітньо – психологічна інтеграція дітей із аутизмом: монографія / Д.І. Шульженко. – Київ: НПУ імені М.П.Драгоманова, видавництво Хортицької національної академії, 2017. – 444с.

References

1. **Baenskaya E.R.** Especially early affective development autistic child in age from 0 to 1.5 years / E.R.Baenskaya // Defektologiya. - 1995. - №5. - S.11-14.
2. **Bogdashina O.** Autism spectrum disorders: introduction to the problem of autism: textbook / E.A. Chereueva - Krasnoyarsk, 2012.- 248p.
3. **Vyhotsky L.S.** Psychology of development of the child. - M.: Izd Meaning, Eksmo Publishing House, 2006. - 512p.
4. **Mary Lynch Barbera.** Childish autism and Verbal Behavior Approach/ Mary Lynch Barbera, Tracy Rasmussen; D.H.Serheeva. - Ekaterenburh: Frame Pablyshynh, 2014.- 304 p.
5. **Nyokikten C.** Child behavioral neurology. In two volumes. Volume 2 / trans. English. D.V. Ermolaev, N.N. Zavadenko, M.A.Ostrovskaya; Ed. N.N. Zavadenko. - Moscow: Terevinf, 2010. - 336p.
6. **Tarasun V.V.** Early prediction and prevention of difficulties in learning as a condition for the integration of a child with special needs / V.V. Tarasun // Steps towards competence and integration into society: a scientific-methodical collection / red.col. N. Sophia, I. Yermakova and others. - L.: Context, 2000. - P. 54-55.
7. **Shulzhenko D.I.** Educational - psychological integration of children with autism: monograph / D.I. Shulzhenko - Kyiv: NPU named after M.P. Drahomanov, Khortytska National Academy Publishing House, 2017. - 444с.

Товкес Ю.В. Формирование и развитие речи у детей с аутизмом

В статье освещаются зарубежные тенденции в исследовании аутизма, его симптомов и основные направления коррекционной работы, направленные на налаживание полноценного развития аутичных детей в различных сферах ее активности. Проведя эксперимент для определения основных препятствий на пути ребенка к гармоничному развитию и определения причин особенностей речи, присущие детям с аутизма, были определены основные этапы коррекционного воздействия для преодоления этих трудностей.

Американское объединение по аутизму определяет аутизм, как тяжелое нарушение развития, которое проявляется в первые три года жизни ребенка и остается на всю жизнь. Оно нарушает нормальное развитие мозга в областях, которые контролируют вербальную и невербальную коммуникацию, социальный контакт, развитие сенсорики. Раттер М. подтверждает, что аутизм проявляется в первые 30 месяцев жизни, проявляется в стереотипности поведения и нежелании менять что-то в ежедневной рутине, а также отмечает, что нарушения речевого и социального развития не соотносятся с уровнем интеллекта. Современные наблюдения ученых разделяют детей с аутизмом в соответствии с их интеллектуальных возможностей и закономерности проявления нарушений в коммуникативном развитии, стереотипности в поведении.

На основе результатов проведенного констатирующего эксперимента мы выделили основные и общие для большинства детей с аутизмом показатели, которые влияют на развитие речи, которое является специфическим именно этой нозологии нарушений. Выделенные показатели свидетельствуют о том, что для успешного преодоления речевых нарушений у детей с аутизмом, работу нужно проводить по трем направлениям: накопление сенсорного опыта, развитие эмоционально-волевой сферы и формирования коммуникативной деятельности, в своем комплексе поможет преодолеть или даже избежать недостатков когнитивных процессов, социальной интеграции, речи.

Ключевые слова: нарушение речи у детей с аутизмом, показатели, влияющие на развитие речи по аутистическому

типу, стратегія комплексного підходу в корекційній роботі.

Tovkes Y. Formation and development of speech in children with autism

The article highlights the foreign trends in the study of autism, its symptoms and the main directions of corrective work aimed at establishing the full development of autistic children in various spheres of its activity. Having conducted an experiment to determine the main obstacles to the child's development of a harmonious development and determine the causes of speech peculiar to children with autism, the main stages of corrective action were identified to overcome these difficulties.

The American association for autism defines autism as a severe developmental disorder that manifests itself in the first three years of a child's life and remains for life. It disrupts the normal development of the brain in areas that control verbal and non-verbal communication, social contact, development of sensorics. Ratter M. confirms that autism manifests itself in the first 30 months of life, manifests itself in the stereotyped behavior and reluctance to change something in the daily routine, and also notes that violations of verbal and social development do not correlate with the level of intelligence. Modern observations of scientists share children with autism in accordance with their intellectual abilities and the patterns of manifestation of disturbances in communicative development, stereotyped behavior.

Based on the results of the observed experiment, we identified the main and common indicators for most children with autism, which affect the development of speech, which is specific to this nosology of violations. Dedicated indicators suggest that in order to successfully overcome speech disorders in children with autism, work should be carried out in three directions: the accumulation of sensory experience, the development of emotional-volitional sphere and the formation of communicative activity, in its complex will help overcome or even avoid the shortcomings of cognitive processes, social integration, speech.

Key words: speech impairment in children with autism, indicators affecting the development of speech in an autistic type, the strategy of an integrated approach in correctional work.

Стаття надійшла до редакції: 21.02.2018 р.

Стаття прийнята до друку: 24.02.2018 р.

Рецензент: д.п.н, проф.Шульженко Д.І.

УДК: 376-056.36

Чернікова Н.М.

ВИХОВАННЯ ДИТИНИ З АУТИЧНИМ РОЗЛАДОМ В РОДИНІ

Стаття розглядає питання участі батьків та інших членів родини у процесі абілітації, розвитку, корекції та соціалізації дитини з аутизмом та іншими порушеннями розвитку. Наголошується на важливості та необхідності проведення такої роботи. В якості фундаментального чинника, що закладає засади для зменшення аутичних проявів у дитини, розглядається створення сприятливого психоемоційного оточення у місці переважного перебування дитини, тобто, в помешканні, де вона проживає, та в її родинному колі. Таким чином, забезпечується розширення зони психологічного комфорту дитини, що сприяє зменшенню її психологічної закритості. На прикладі окремої родини продемонстровано, що постійна, послідовна та наполеглива робота батьків по корекції та соціалізації, що проводиться на базі вітчизняних педагогічних методик з деякою адаптацією їх до індивідуальних особливостей дитини, здійснювана у співпраці з дефектологами та корекційними педагогами, приводить до подолання деяких порушень розвитку та зменшенню аутичних проявів у дитини. Підкреслюється, що, завдяки тому, що вітчизняна та зарубіжна педагогічні науки базуються на спільних загальнолюдських гуманістичних засадах, вони мають багато спільного у методологічних підходах, в тому числі, до корекційно-психологічної роботи.

Ключові слова: аутизм, абілітація, корекція, лікування, соціалізація, адаптація, батьківська робота, нефармакологічне лікування, методика, вітчизняна педагогіка, зарубіжна педагогіка, зменшення аутичних проявів, позитивний результат.

Проблема корекції, навчання та соціалізації дитини з аутизмом та розладами аутистичного спектра на сьогодні все ще залишається актуальною, незважаючи на наявність різноманітних методик, покликаних подолати типові вади психічного, інтелектуального та мовленнєвого розвитку, притаманні стану аутизму. Застосування цих методик фахівцями, безумовно, покращує психологічний та емоційний стан дитини, прискорює інтелектуальний розвиток та розвиток комунікативних і соціальних навичок. Поруч з цим, важливий внесок у ці процеси можуть здійснювати батьки дитини.

На сьогодні в багатьох випадках батьки вважають, що вони через низку об'єктивних причин не в змозі надати своїй дитині скільки-небудь якісну допомогу. Такими причинами вважають відсутність спеціальної освіти та кваліфікації, незнання психофізіологічного стану дитини, страх перед незрозумілою та не прогнозованою реакцією дитини на свої дії.

Наша стаття має на меті позначити медично-реабілітаційний, педагогічно-корекційний та соціально-адаптаційний напрямки роботи батьків з дитиною, яка має аутичний розлад та інші супутні